

Foundations of Halacha - Series III - Part I - The Prohibition of Borer

The Source

שבת דף ע"א

תנו רבנן: היו לפניו מיני אוכלין - בורר ואוכל, בורר ומניח. ולא יברור, ואם בירר - חייב חטאת.
- מאי קאמר?

מותר לכתחילה Permissible	בו ביום (That day)
חייב Prohibited by the Torah	למחר (Next Day)

אמר עולא: הכי קאמר: בורר ואוכל - לבו ביום, ובורר ומניח - לבו ביום ולמחר לא יברור, ואם בירר - חייב חטאת.

מתקיף לה רב חסדא: וכי מותר לאפות לבו ביום? וכי מותר לבשל לבו ביום?

מותר לכתחילה Permissible	פחות מכשיעור (Less than a כגורגרת)
חייב Prohibited by the Torah	כשיעור (A כגורגרת or greater)

אלא אמר רב חסדא:

- בורר ואוכל - פחות מכשיעור, בורר ומניח פחות מכשיעור. וכשיעור - לא יברור, ואם בירר - חייב חטאת.
פחות מכשיעור - פחות מכגורגרת

מתקיף לה רב יוסף: וכי מותר לאפות פחות מכשיעור?

אלא אמר רב יוסף:

בורר ואוכל - ביד בורר ומניח - ביד. בקנון ובתמחוי - לא יברור, ואם בירר - פטור אבל אסור, ובנפה ובכברה - לא יברור, ואם בירר - חייב חטאת.
צקנון - כלי עץ שטושין

מותר לכתחילה Permissible	ביד (By hand)
פטור אבל אסור Prohibited by the רבנן	בקנון ובתמחוי (Cone or Bowl)
חייב Prohibited by the Torah	בנפה ובכברה (Sieve or Collander)

כעין לינור רחצ מלאחריו וקלר מלפניו, וזעלי מטצע עושים אותו, והצורר צו קטנית נותן קטנית צמקוס רחצ ומנענעו, והקטנית מפני שהוא סגלגל מתגלגל ויורד דרך פיו הקלר, והפסולת נשאר בכלי פטור אבל אסור מותר לכתחלה לא הוי - דדמי לצריכה, וחייב חטאת לא הוי - דכלאחר יד הוא, דעיקר צריכה צנפה וכברה, אבל ציד לא דמי לצורר כלל

מתקיף לה רב המנונא: מידי קנון ותמחוי קתני!

מותר לכתחילה Permissible	אוכל מתוך הפסולת (Good from Bad)
חייב Prohibited by the Torah	פסולת מתוך אוכל (Bad from Good)

- אלא אמר רב המנונא: בורר ואוכל אוכל מתוך הפסולת, בורר ומניח - אוכל מתוך הפסולת, פסולת מתוך אוכל - לא יברור, ואם בירר - חייב חטאת.

-מתקיף לה אביי: מידי אוכל מתוך פסולת קתני!

מותר לכתחילה Permissible	לאלתר (For Immediate Use)
חייב Prohibited by the Torah	לבו ביום (For Later in the Day)

- אלא אמר אביי: בורר ואוכל - לאלתר, ובורר ומניח - לאלתר, ולבו ביום - לא יברור, ואם בירר - נעשה כבורר לאוצר, וחייב חטאת.

The Halacha

אמרוה רבנן קמיה דרבא, אמר להו: שפיר אמר נחמני. נחמני - אצני.

היו לפניו שני מיני אוכלין, ובירר ואכל, ובירר והניח.
 רב אשי מתני: פטור, רבי ירמיה מדיפתא מתני: חייב.
 רב אשי מתני פטור, והא תני חייב!

וכתניא - לעיל חייב, ואי צזור ומניח לאלתר מותר לכתחלה הויא, ופטור אצל אסור ליכא.

לא קשיא,

הא - בקנון ותמחוי, הא - בנפה וכברה.

לאלתר (For Immediate Use)	
פטור אבל אסור Prohibited by the רבנן	בקנון ובתמחוי (Cone or Bowl)
חייב Prohibited by the Torah	בנפה ובכברה (Sieve or Collander)
חייב Prohibited by the Torah	לבו ביום (For Later in the Day)

הלכות שבת סימן שיט

א * א הבורר אוכל מתוך פסולת או שהיו לפניו שני מיני אוכלים * ובורר מין מומין אחר

(א) (א) בנפה ובכברה חייב * (ב) בקנון ובתמחוי פטור אבל אסור (ג) ואם בירר ב בידו * כדי לאכול (ב) לאלתר מותר :
 הגב (ד) וכל מה שזורר (ה) לזורר אותה סעודה שמיסב צה מיד מקרי לאלתר (המגיד פ"ח ור"י נ"ז ח"ח וצ"י וטור ורמ"ע) (ו) ואפילו אחרים אוכלים עמו שרי (תוספות פ' כלל גדול) ולכן מותר (ז) לזורר (ג) הירק שקורין שלאטין (ח) מן העלין המעופשין שצו כל מה שנריך לאכול צאותה סעודה (צ"י סי' שכ"ח):

ב ג הבורר (ט) אוכל מתוך הפסולת בידו להניחו אפילו לבו ביום (י) נעשה כבורר לאוצר (יא) וחייב:
 ג * ד היו לפניו * שני מיני אוכלים מעורבים בורר אחד מאחד (ד) * (יב) ומניח (השני כדו) * לאכול מיד: הגה ושני מיני דגים מיקרי שני מיני אוכלים ואסור לבורר א' מחבירו אלא בידו כדי (יג) לאכלן מיד אע"פ שהחתיכות גדולות (יד) וכל אחת נכרת בפני עצמה אבל כל שהוא מין א. אע"פ שבורר חתיכות גדולות מתוך קטנות (טו) לא מיקרי (ה) ברירה ואפילו היו שני מינים ובורר משניהם ביחד הגדולות מתוך הקטנות או להיפך שרי הואיל ואינו בורר מין אחד מתוך חבירו (תרומת הדשן סי' נ"ז) ואם * בירר והניח לאחר זמן אפי' לבו ביום כגון (טז) שבירר שהרית לאכול (ו) בין הערבים חייב:

(ד) וכל מה שבורר וכו'. ר"ל אפילו (ד) יאריך זמן הסעודה כמה שעות מקרי לאלתר כיון שהברירה היא סמוך לסעודה: (ה) לצורך וכו'. ואם כונתו כדי שישתייר גם אחר סעודה או על סעודה אחרת חייב חטאת [טור] אך אם ממילא נשתייר מברירתו עד לאחר הסעודה (ה) אין בכך כלום כיון שכבר בירר בהיתר: (ו) ואפילו אחרים וכו'. ר"ל דאחד יכול לבורר בעד כל בני הסעודה ואין בזה משום בורר דדרך אכילה היא ואפילו אינו אוכל בעצמו כלל עמהם ג"כ שרי והאי עמו שכתב רמ"א לאו דוקא הוא [ברכי יוסף ע"ש שמוכח כן מן התוספות וכן משמע בדי' הארוך] (ז) לבורר הירק. ודוקא באופן זה דהוי אוכל מן הפסולת (י) אבל לא להיפך ליטול העלין המעופשין מן הטובים דהוי בורר פסולת מן האוכל וחייב ואפילו אם אין העלין הללו פסולת גמור שראויין לאכילה ע"י הדחק אפי' יש איסור לבררם מדרבנן דמחוי כבורר פסולת מן האוכלין:

(ט) אוכל מתוך הפסולת. דפסולת מתוך האוכל אפי' לאלתר חייב וכדלקמיה ומשיב בידו היה בקנון ותמחוי: (י) נעשה וכו'. דרוב עניני ברירה הוא אלאחר זמן [לאלתר דרך מאכל הוא לבורר האוכל מן הפסולת בעת האכילה] ואז הדרך לבורר בכל דבר אפילו בידו וכיש באיזה כלי אלא דאם הוא בורר בנפה וכברה או שהוא בורר הפסולת מן האוכל דמינכר מלתא דלשם ברירה הוא אפי' לאלתר חייב.

ג (יב) ומניח השני. ר"ל דאותו (ז) שרוצה לאכול עתה חשוב כאוכל והשני חשוב פסולת וא"כ צריך לבורר זה שרוצה לאכול מיד דחשוב כאוכל ולהניח השני בקערה אבל איפכא לא דהוי פסולת מתוך אוכל דקיי"ל דאסור לבורר אפי' כשרוצה לאכול המין השני לאלתר: (יג) לאכלן מיד. ר"ל שיבורר אותו שרוצה לאכול מיד ולא יבורר אותו שרוצה להניח לסעודה האחרת: (יד) וכל

אחת וכו'. ר"ל דמי' שייך בזה ברירה כיון שאין מסודרות כל מין בפני עצמו אלא מעורבין ביחד: (טו) לא מקרי ברירה. אם לא (ח) שקצת מהם אינם טובים כ"כ כמו חתיכות האחרים כגון שנקדחו מכה הבישול איזה חתיכות דגים ורוצה לבורר אותן שלא נקדחו או שאיזה חתיכות דגים הוי מדג חי ואיזה מדג מת ורוצה לבורר אלו מאלו בכל זה אפילו במין אחד שייך ברירה וצריך לבורר זה שרוצה לאכול עכשיו ודמי ממש לעלין מעופשין בס"א.

Some Examples of Borer

ו (כ) אין מוללין וכו'. מלילה הוא שמולל השבלים כדי לפרק הדגן מתוכן ואסור (יא) מפני שנראה כדש.
(כד) קליפתן הירוקה. דזה דמי כמתוך השבלין אבל לכ"ע מותר לשבר הקליפה הקשה (יח) ולקלוף גם הקליפה הדקה שעל האגוז גופא וכדלקמן בסוף סימן שכ"א. לזנים ובטנים שנשתברו ועדיין הם בקליפתן משמע מדברי הפמ"ג בסימן זה שיש ליזהר לברור האוכל מתוך הקליפות ולא להיפוך ואפי' כשדעתו לאכול מיד ומשום בורר אבל לקמן בסימן תק"י הביא המ"א בשם הים של שלמה דדבר זה שקולף הקליפה מהן בכלל תיקונא אוכלא הוא ולא שייך ברירה בזה ואף שהקשה עליו המ"א כבר יישבו בספר אליה רבה והביאו הפמ"ג שם דכיון שדעתו לאכול מיד שרי :

ו (כ) ז אין מוללין
מוללות אלא מולל * (כא) בשינוי מעט
בראשי אצבעותיו: כגה ואט"פ שמפרק
האוכל מתוך השבלים הואיל ואינו
מפרק רק כלאחר יד כדי לאכול שרי
(כב) ויש (ח) מחמירין (מרדכי ור"ן פ"ק
דיו"ט) (כג) ולכן אסור לפרק האגוזים
לזים או אגוזים

גדולים מתוך (כד) קליפתן הירוקה
(מכרי"ל) וטוב להחמיר מאחר דיכול
לאכלן כן בלא פירוק:
יד ת מותר לערות
בנחת מכלי לחבירו ובלבד שיזהר
שכשיפסוק הקילוה ומתחילים לירד (נג)
נצוצות קטנות הנשופות באחרונה מתוך
הפסולת יפסיק ויניחם עם השמרים שאם לא
יעשה כן הני ניצוצות (יז) (נד) מוכחי (נה)
שהוא בורר. מותר להגזיח החצית על
איזה דבר (נו) כדי שיקלח ממנו היין
היטב (רוקח ה"י יו"ט וצ"י):